

277 ýyl geçensoň mazary tapylan Ibn Arabynyň ölümi

Category: Geň-taňsy wakalar, Kitapcy

написано kitapcy | 23 январа, 2025

277 ýyl geçensoň mazary tapylan Ibn Arabynyň ölümi 277 ÝYL
GEÇENSOŇ MAZARY TAPYLAN IBN ARABYNYŇ ÖLÜMI

Birwagtlar musulman ýurt bolan Ispaniýada dünýä inen we Siriýada reaksioner ruhanylar tarapyndan Siriýada dardan asylyp şehit edilen Muhiddin ibn Arabynyň syrly ölümi «Direliş. Ärtogrul» teleserialynyň üsti bilen gaýtadan uly gyzyklanma eýe boldy. Onum «Sin Şine girende Mimiň gabryny taparlar» diýen sözünüň manysyny 277 ýyllap tirip bilmediler. Diňe Osmanly türkmen patyşasy Soltan Ýowuz Selim Ibn Arabynyň mazaryny tapanda, onuň näme diýmek isländigine düşünişip galdylar.

■ Ibn Arabynyň ölümi

Taryhyň çaňly sahypalaryny yzyna agdaryp, Ibn Arabynyň ýaşan döwrüne göz aýlamaga synanyşalyň. Şamda ýurt gezip ýören bir täsin derwüş – beýik alym, Hakdan halatly pir ýaşapdyr. Oňa Muhiddin ibn Arabi diýipdirler. Döwründe ondan öňe geçjek alym bolmandyr. Ýöne ol käbir betpygylly adamlaryň töhmetine ýygý-ýygýdan uçrapdyr.

«Gülüň biten ýerinde gadry ýok» diýleni. Ýoluna gül düşelmäge mynasyp adama azar bermän gezmeklikden geçen, gaýtam birnäçe gezek ony janyna kast etmäge synanyşypdyrlar. Galyberse-de, onuň daş-töweregi pul, wezipe, bähbit üçin üzeňňiden üç geçýän, adam satmagy ýeke apbasyça-da görmeýän göýdük pikirli ejize gany adamlardan doly bolupdyr.

Günlerde bir gün Muhiddin ibn Arabynyň sabyr-käsesi dolupdyr. Beýik pir adamlaryň pesligine çydap bilmän seslenipdir:

– Eý halaýyk! Siziň çokunýan hudaýyňyz meniň aýagymyň astynda! Şeýle diýibem aýagyny üç gezek ýere urupdyr. Göýdükleşen, has

dogrusy, mankurtlaşan adamlar onuň bu sözüne düşünmändirler. Nirden düşünsinler?! Puly hudaý edinip, Allany ýatdan çykaran jemgyýetde alymlaryň sözüne däl-de, şarlattanlaryň sözüne gulak gerilýär ahyryn. Adamlar «Toba estapyrylla, Ibn Araby Allatagalany aýak astyna aldym diýýär-ow» diýişip, piri jezalandyryp öldürmegiň kül-külüne düşüpdirler.

Ölüminiň ön ýanynda Ibn Araby şeýle diýýär:

– Sin Şine girende Mimiň gabryny taparlar.

Sebäp diýseň şol wagt ölüm jezasy berlen adamyň mazary ýitirim edilip, üstüni çöp-çalam bilen basyrypdyrlar.

Aý aýlanypdyr, ýyl geçipdir... Ibn Arabynyň ölüminden iki asyr gowrak geçensoň Ýowuz Soltan Selim dünýä inipdir.

Mälim bolşy ýaly, Ýowuz Selim harby ýörişleriniň köpüsini Gündogar ýurtlaryna geçiripdir. Bir gün ol düýşünde Muhiddin ibn Arabynyň özüni çagyryandygyny görýär. Halypasyndan fetwa alyp, 60 müň adamlyk goşun jemleýär we Siwasdan Sinaý çölüne bakan ýola çykýar. Düýşünde Ibn Araby oňa çöl hakyndaky maglumatlary beripdir. «Suwuňyzy düýe derilerine dolduryň, agzyny-da mäkäm baglaň» diýip sargyt edipdir.

Ýowuz Soltan Selim Sinaý çölüne gadam basanda ýyllap nem dammaýan çölde ýagys guýup başlaýar. Soltan 60 müň adamy bilen çöli kesip geçende ýeke esgeriniň bitiniň burny ganamandyr. Eýsem, ylymyň muňa berip biljek jogaby, maňzyňa batnykly düşündiriş barmyka? Nädip Garagumdan başbeter janalyjy çöli aşyp bildilerkä?

Ýörişleriň hemmesi ýeňiş bilen tamamlanypdyr. Mundan beýläk yslam dünýäsi üçin mukaddes saýylýan goş-golamlar (mukaddes amanatlar), halyflyk Osmanlynyň elindedi. Ýowuz Selimiň getiren mukaddes emläkleri häzirem Stambulyň Topgapy muzeýinde (öňki Topgapy köşgi) saklanylýar.

Uzyn gepiň keltesi, Ýowuz Selim Şamy eýelänsoň, Ibn Aranyň mazaryny agtaryp başlaýar. «Agtaryp Kábäni tapypdyrlar». Elbetde, şöhratly türkmen soltany Ibn Araby hezretleriniň mübärek guburyny tapypdyr.

■ **«Sin Şine girende Mimiň gabryny taparlar»**

Soltan ilkibaşda sorayar-ideýär, hiç ugur tapmaýar. Beýik piriň nirede ýatandygyny hiç kim bilmändir. Soň gezip ýören çopanyň biri: «Soltanym, onuň nirdedigini menem bilemok welin, goýunlarymyň käbiri bir ýere ýetende, şol ýere hiç aýak basmaýarlar, şol ýeriň daşyndan aýlanyp duruberýärler» diýipdir. Ýowuz Selim heýjana gelýär:

– Gazyň şol ýeri! Gazyň!

Esgerler aýdylan ýeri gazyp başlanlarynda Ibn Arabynyň diri ýaly ýylgyryp ýatan bozulmadyk jesediniň üstünden baryarlar. Allanyň gudratyna, «Şehitler hemişe diridir» diýen jümläniň hikmetine seretseňizläň!

Ýowuz Soltan Selim jesediň tapylan ýerinde kaşan kümmet gurdurýar we piri şol ýerde depin edýär.

Biraz wagt geçensoň soltan piriň näme üçin ölüm bilen jezalandyrylandygyny sorag-ideg edýär. Halk bolup geçenleri soltana gürrüň beripdir. Ýowuz Selim:

– Meni Ibn Araby hezretleriniň aýagyny üç gezek uran ýerine äkidiň – diýipdir.

Soltan salgy berilen ýere baryp, ol ýeri-de gazdyryp başlaýar. Gudrata serediň: gazylan ýerden çuwal-çuwal altyn çykyberipdir!

Indi «Sin Şine girende Mimiň gabryny taparlar» diýen jümläniň manysyny tirmäge synanyşalyň: Sin – Selim, Şın – Şam, Mim – Muhiddin diýmekdir, ýagny, «Selim Şama gelende meniň mazarymy taparlar» diýmekligi aňladýar. Baryp-ha Ýowuz Selim dogulmanka iki ýarym asyrdan gowrak wagt öň aýdylýp gidilen söz.

Häzir Türkiýäniň Stambul şäheriniň Fatih raýonyndaky mukaddes emläkler saklanylýan muzeýde bir daş bar. Ol daşyň ýüzünde-de: «Iza dehalessinu weşşin. Zehere kabru Muhiddin» diýen ýazgy bar.

@ Kitapçylar. Geň-taňsy wakalar